

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДОНЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТУСА

БОБКОВА АЛІНА ПЕТРІВНА

Допускається до захисту:
завідувач кафедри міжнародних
економічних відносин, доктор економічних
наук, професор

Марина САВЧЕНКО

« _____ » _____ 2024 р.

Вплив багатонаціональних корпорацій на економічний розвиток країн

Спеціальність 292 Міжнародні економічні відносини
Освітньо-професійна програма «Міжнародна економіка»
Кваліфікаційна (бакалаврська) робота

Науковий керівник:
Вега КУЛЯВЕЦЬ, доцент кафедри
міжнародних економічних відносин,
кандидат економічних наук, доцент

_____ підпис

Оцінка: _____ / _____ / _____
(бали / за шкалою ЄКТС / за національною шкалою)
Голова ЕК: _____
(підпис)

Вінниця – 2024

АНОТАЦІЯ

Бобкова А.П. Вплив багатонаціональних корпорацій на економічний розвиток країн. Спеціальність 292 Міжнародні економічні відносини. Освітня програма «Міжнародна економіка». Донецький національний університет імені Василя Стуса. Вінниця, 2024.

У кваліфікаційній (бакалаврській) роботі досліджено передумови виникнення та засади функціонування багатонаціональних корпорацій. Проведено аналіз впливу багатонаціональних корпорацій на економічний розвиток світової економіки. Розглянуто вплив багатонаціональних корпорацій на економічний розвиток.

Ключові слова: багатонаціональні корпорації, економічний розвиток, глобалізація, інвестиції.

47 с., 19 табл., 3 рис., бібліограф.: 41 найм.

ABSTRACT

Bobkova A. P. Impact of multinational corporations on economic development of countries. Specialty 292 International Economic Relations. Educational Program «International Economy». Vasyl' Stus Donetsk National University, Vinnytsia, 2024.

The qualification (bachelor's) thesis examines the emergence and principles of the functioning of multinational corporations. The analysis of the influence of multinational corporations on the economic development of the world economy was carried out. The impact of multinational corporations on economic development is considered.

Keywords: multinational corporations, economic development, globalization, investments.

47 p., 19 tabl., 3 fig., bibliography: 41 items.

ЗМІСТ

ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1 ПЕРЕДУМОВИ ВИНИКНЕННЯ ТА ЗАСАДИ ФУНКЦІОНУВАННЯ БАГАТОНАЦІОНАЛЬНИХ КОРПОРАЦІЙ.....	7
1.1 Виникнення багатонаціональних корпорацій: чинники сприяння та бар'єри розповсюдження.....	7
1.2 Етапи розвитку багатонаціональних корпорацій	14
1.3 Вплив багатонаціональних корпорацій на глобальні економічні кризи та перспективи розвитку багатонаціональних корпорацій в глобальній економіці	19
РОЗДІЛ 2 АНАЛІЗ ВПЛИВУ БАГАТОНАЦІОНАЛЬНИХ КОРПОРАЦІЙ НА ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК СВІТОВОЇ ЕКОНОМІКИ.....	24
2.1 Оцінка впливу багатонаціональних корпорацій на розвиток країн світу	24
2.2 Аналіз впливу багатонаціональних корпорацій на розвиток країн світу	29
2.3 Аналіз діяльності багатонаціональних корпорацій в Україні	32
РОЗДІЛ 3 ВПЛИВ БАГАТОНАЦІОНАЛЬНИХ КОРПОРАЦІЙ НА ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК КРАЇН	39
3.1 Наслідки впливу багатонаціональних корпорацій на світову економіку	39
3.2 Вплив багатонаціональних корпорацій на конкурентоспроможність економіки України.....	43
ВИСНОВКИ.....	48
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	52

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Вплив багатонаціональних корпорацій (БНК) на економічний розвиток країн є надзвичайно актуальною в сучасному світі. З розвитком глобалізації БНК стали важливими гравцями на світовій арені. Вони здатні впливати на економіку як розвинених, так і країн, що розвиваються, через інвестиції, торгівлю та технологічні трансфери. Вплив БНК стає все більш значущим, оскільки вони здатні залучати значні ресурси та здійснювати масштабні інвестиційні проекти. БНК часто є основними джерелами прямих іноземних інвестицій (ПІІ), що сприяють економічному зростанню країн. Вони створюють нові робочі місця, сприяють розвитку інфраструктури та впровадженню передових технологій. Для країн, що розвиваються, присутність БНК може стати каталізатором економічного розвитку та модернізації.

БНК привносять високі стандарти якості продукції та послуг, що змушує місцеві компанії підвищувати свій рівень, щоб залишатися конкурентоспроможними, що сприяє загальному підвищенню якості на ринку та стимулює інновації. Незважаючи на позитивні аспекти, вплив БНК не завжди є однозначно позитивним. Монополізація ринків, витіснення місцевих підприємств, екологічні проблеми та нерівномірний розподіл прибутків – це лише деякі з викликів, які можуть виникнути. Для країн, що розвиваються, надмірна залежність від БНК може призвести до економічної вразливості. БНК можуть чинити значний вплив на політичні рішення країн, використовуючи свої фінансові ресурси для лобіювання власних інтересів. Це може впливати на державну політику та регулювання, що потребує посилення контролю та відповідальності.

Зміни в глобальній економіці, такі як технологічні революції, екологічні виклики та зміни у міжнародних відносинах, роблять тему впливу БНК на економічний розвиток ще більш актуальною. В умовах пандемії COVID-19 та війни в Україні багато БНК переглядають свої стратегії та адаптуються до нових умов, що

впливає на глобальні економічні процеси.

Вивчення впливу багатонаціональних корпорацій на економічний розвиток країн є важливим завданням для економістів, політиків та суспільства в цілому. Розуміння цих процесів дозволяє розробляти ефективні стратегії розвитку, забезпечувати стабільне економічне зростання та мінімізувати негативні наслідки глобалізації.

Метою кваліфікаційної бакалаврської роботи є узагальнення та дослідження впливу багатонаціональних корпорацій на економічний розвиток країн.

Поставлена – мета обумовила вирішення наступних **завдань**:

- вивчити виникнення багатонаціональних корпорацій: чинники сприяння та бар'єри розповсюдження;
- етапи розвитку багатонаціональних корпорацій;
- дослідити вплив багатонаціональних корпорацій на глобальні економічні кризи та перспективи розвитку багатонаціональних корпорацій в глобальній економіці;
- оцінити впливу багатонаціональних корпорацій на розвиток країн світу;
- проаналізувати впливу багатонаціональних корпорацій на розвиток країн світу;
- проаналізувати діяльність багатонаціональних корпорацій в Україні;
- дослідити наслідки впливу багатонаціональних корпорацій на світову економіку;
- розкрити вплив багатонаціональних корпорацій на конкурентоспроможність економіки України.

Об'єктом дослідження виступає вплив багатонаціональних корпорацій на економічний розвиток країн.

Предмет дослідження – передумови розвитку та аналіз впливу багатонаціональних корпорацій на економічний розвиток країн.

Методи дослідження. Для вирішення поставлених завдань у дослідженні був застосований системний підхід, що дозволяє узагальнити та враховувати динамічну взаємодію різних аспектів системи в цілому, а також розвиток її складових частин. Під час написання дослідження використовувалися наступні методи: логічне узагальнення для структурування і аналізу інформації, аналіз та порівняння для виявлення закономірностей та різниць

Інформаційною базою дослідження виступили наукові фахові, навчальні та методичні публікації провідних вітчизняних та зарубіжних вчених, чинне законодавство України.

Практичне значення одержаних результатів. Дослідження впливу багатонаціональних корпорацій (БНК) на економічний розвиток країн має важливе практичне значення для урядів, бізнесу та суспільства в цілому. Отримані результати можуть бути використані для формування політики, стратегічного планування та прийняття рішень у різних сферах.

Структура та обсяг кваліфікаційної бакалаврської роботи. Кваліфікаційна бакалаврська робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків. Основний зміст роботи викладено на 47 сторінках друкованого тексту.

РОЗДІЛ 1

ПЕРЕДУМОВИ ВИНИКНЕННЯ ТА ЗАСАДИ ФУНКЦІОНУВАННЯ БАГАТОНАЦІОНАЛЬНИХ КОРПОРАЦІЙ

1.1 Виникнення багатонаціональних корпорацій: чинники сприяння та бар'єри розповсюдження

Перші багатонаціональні корпорації (БНК) з'явилися наприкінці XIX століття, коли промислові компанії почали створювати зарубіжні філіали та організовувати міжнародне виробництво. Дослідження М. Вілкінз показали, що вже в цей час існували різні форми підприємств, які здійснювали прямі іноземні інвестиції (ПІІ), включаючи колоніальні сировинні фірми та нові промислові корпорації, які мали форму концернів. Проте період нестабільності у міжнародних економічних відносинах у 1920-1940 роках загальмував і навіть припинив тенденцію інтернаціоналізації фірм. Лише після Другої світової війни цей процес відновився з новою силою [11, с. 58].

До 1960-х років не існувало окремої теорії прямих іноземних інвестицій та багатонаціональних фірм. Наука міжнародного бізнесу тільки починала розвиватися, а предмет досліджень був неокреслений. Перші дослідження інтернаціоналізації фірм здійснювали представники різних економічних шкіл, зокрема аналіз вивозу капіталу у контексті теорій міжнародної торгівлі. Як зазначає П. Баклі, теоретичні дослідження цієї галузі були «некодифіковані, несистематизовані та фрагментарні».

Перші спроби виокремлення теорії багатонаціональних підприємств пов'язані з дисертаціями Джона Даннінга та Стівена Гаймера. Робота Джона Даннінга "Американські інвестиції у британській обробній промисловості" (1958) та дослідження Стівена Гаймера "Міжнародні операції національних фірм: вивчення прямих інвестицій" (1960) заклали основу для подальших досліджень у цій галузі. Згодом до літератури долучилися роботи Р. Вернона, Ч. Кіндлбергера, П. Баклі, М.

Кессона та інших, що сформували першу хвилю теорій БНП. Ця хвиля була посилена фундаментальною школою інтерналізації та еклектичної парадигми, а також збагачена новими підходами до аналізу БНП з точки зору створення знань, унікальності ресурсів та міжорганізаційних мереж [37, с. 45].

Одним із перших теоретиків багатонаціональних підприємств був Стівен Гаймер, який запропонував новаторські методологічні підходи до дослідження міжнародного бізнесу. Його теорія прямих іноземних інвестицій та багатонаціональних підприємств докорінно відрізнялася від попередніх поглядів та підходів, пропонуючи піонерну гіпотезу причин вивозу капіталу, існування міжнародних фірм та особливостей їх зарубіжних стратегій.

Гаймер зробив головний акцент на питаннях контролю прямих іноземних інвестицій і міжнародних операцій фірм. Його теорія ринкової влади наголошує на необхідності контролю для подолання конкуренції або отримання максимальних прибутків у країні-реципієнті капіталу. Важливість аналізу специфічних переваг фірми для пояснення її інтернаціоналізації була одним із його головних внесків.

Інші теоретики, такі як Чарльз Кіндлбергер, розвивали концепцію "монополістичних переваг", доповнюючи ідеї Гаймера. Кіндлбергер стверджував, що будь-яка фірма, яка здійснює прямі інвестиції за кордон, повинна мати певні монополістичні переваги над місцевими компаніями, щоб успішно закріпитися на ринку країни-реципієнта.

Реймонд Вернон запропонував теорію БНП на основі циклу життя продукту, показуючи, як різні стадії розвитку продукту впливають на міжнародні інвестиції та виробництво. Ця теорія стала теоретичним поясненням переміщення виробництва за кордон і дала корисну інтерпретацію стратегій менеджменту багатонаціональних фірм.

Едіт Пенроуз у своїй роботі "Теорія зростання фірми" заклала основи ресурсного підходу до дослідження БНП, акцентуючи на значенні людських ресурсів та знання менеджерів для зростання та інтернаціоналізації фірм.

Також важливий внесок зробили дослідження Говарда Перлмуттера та Джона Стопфорда, які розробили моделі стратегічного менеджменту та організаційної структури багатонаціональних фірм. Модель EPRG Перлмуттера та модель ISS Стопфорда-Велса стали основою для подальшого розвитку теорій міжнародного менеджменту.

Фінансові теорії, запропоновані Робертом Алібером та Дональдом Лессардом, зосереджувалися на аналізі валютних ризиків та міжнародної диверсифікації капіталу. Вони висвітлили важливі аспекти фінансового менеджменту багатонаціональних фірм, хоча і не дали комплексного теоретичного пояснення причин існування БНП [39, с. 78].

У 1970-х роках розпочався новий етап теоретичних досліджень багатонаціональних підприємств (БНП), який згодом сформував так звану «школу інтерналізації». Центром цих досліджень стала Рединзька школа міжнародного бізнесу (Університет Редингу, Великобританія), а основними натхненниками нового етапу вивчення БНП були Пітер Баклі та Марк Кессон. Вони вперше застосували ідеї методології Рональда Коаза до міжнародного середовища та діяльності багатонаціональних фірм. Цей напрям економічного аналізу обґрунтовував, що ринки не здатні ефективно розміщувати фактори послуг та товарів через природні та встановлені урядами зовнішні ефекти. Тому міжнародні корпорації створюють внутрішні ринки для обміну товарами та послугами. Для цього вони здійснюють прямі інвестиції, які є альтернативою експорту чи ліцензуванню. Головною ознакою багатонаціонального підприємства є інтерналізація операцій для зменшення транзакційних витрат.

Теорія інтерналізації набула великого поширення як фундаментальна методологічна база досліджень міжнародного бізнесу. Вона пояснює причини необхідності прямого контролю фірм над їх дочірніми підприємствами через недосконалість ринку та екстернальні відносини. Транзакційні витрати виникають через недосконалість прав власності, невпевненість щодо якості продуктів та

складність укладання угод. Баклі, Кессон та Тіс проаналізували різні аспекти таких недосконалостей і довели, що інтерналізація суттєво зменшує операційні витрати міжнародного бізнесу, надаючи БНП ключові конкурентні переваги над місцевими компаніями.

Розвиваючи ідеї теорії інтерналізації, Алан Ругман показав, що фірми розглядають відносні витрати трьох можливих шляхів обслуговування іноземних ринків: через експорт, ПП або продаж ліцензій місцевим виробникам. Ці витрати відрізняються в кожному випадку, і фірми повинні точно визначити ці відмінності. Провали ринкових механізмів ведуть до більших витрат фірм, перешкоджаючи ефективному функціонуванню міжнародної торгівлі та інвестицій. За Ругманом, виникнення БНП є відповіддю на існування ринкових недосконалостей, державне регулювання та втручання урядів в міжнародну торгівлю, що призводить до провалів у вільній конкуренції [11, с. 58].

Ідеї інтерналізації стали складовою багатьох інших концепцій міжнародного бізнесу та ПП. Визнанням здобутків цієї школи стало те, що жодна сучасна теорія багатонаціональних фірм не відкидає її висновків, а деякі, такі як еклектична парадигма Даннінга, включають їх як базовий елемент своєї системи категорій.

Рональд Кейвз та Жан-Франсуа Геннарт доповнили концепцію транзакційних витрат, аналізуючи горизонтальні, вертикальні та диверсифіковані ПП. Кейвз показав, що товарна диференціація є джерелом ринкової сили компанії, забезпечуючи їй олігопольні переваги та контроль над зарубіжними ринками.

У середині 1970-х років Редінзька школа міжнародного бізнесу зміцнила свої позиції лідера у розробці методології та теорії БНП. Джон Даннінг, поєднуючи ідеї Гаймера, Кіндлбергера, школи інтерналізації та теорії транзакційних витрат Кейвза, створив еклектичну методологію пояснення міжнародного виробництва. Основні категорії цієї методології - «переваги власності», «переваги інтерналізації» та «переваги розміщення» - стали опорними колонами нової теорії, відомої як «Парадигма Даннінга».

Еволюція парадигми OLI відобразила нові аспекти розвитку теорії БНП, включаючи перехід від статичного до динамічного трактування переваг власності, інтерналізації та розміщення. Це дозволило пояснити поширення неакціонерних форм операцій, мережових зв'язків та «народжених глобальними» фірм. Іншим важливим аспектом стало включення стратегічної реакції фірм на рівень інтернаціоналізації, що базується на взаємодії між конфігураціями OLI та стратегією фірм [22, с. 145].

Міждисциплінарний підхід до вивчення міжнародного виробництва, запропонований Даннінгом, включає політичні, юридичні, організаційні та маркетингові змінні, що розширює теоретичну структуру дослідження БНП.

Паралельно з розвитком школи інтерналізації, школа Упсала досліджувала поступовість процесу інтернаціоналізації фірм. Засновники цієї школи, Йохансон та Вальне, показали, що багатонаціональні підприємства поширюють свою діяльність спочатку на ринки, схожі на національні, і лише згодом, накопичивши знання та досвід, просуваються на більш віддалені ринки. Інший підхід, концепції «міжнародних нових підприємств» та «народжених глобальними», доводять, що багато фірм здійснюють швидку інтернаціоналізацію, спростовуючи поступовість розвитку міжнародного бізнесу.

Засновники концепції міжнародних нових підприємств інтегрували теорії міжнародного бізнесу, підприємництва та стратегічного менеджменту, що дозволило їм пояснити швидку інтернаціоналізацію нових фірм. Ключовими рисами таких фірм є надзвичайно сильна міжнародна підприємницька орієнтація та міжнародна маркетингова орієнтація.

Поява концепцій «міжнародних нових підприємств» та фірм, що «народжені глобальними», суттєво вплинула на еволюцію багатьох теоретичних шкіл міжнародного бізнесу. Під впливом критики та дискусій, модель Упсала була кілька разів змінена, включаючи статичні та динамічні фактори процесу інтернаціоналізації. Сучасна теорія Упсала інтегрує знання мережі та швидкість

створення зарубіжних підрозділів.

Хоча еклектична теорія та школа інтерналізації і досі посідають провідне місце у сфері досліджень міжнародного бізнесу, за останні двадцять років з'явилися нові наукові підходи до вивчення причин та наслідків діяльності багатонаціональних підприємств (БНП).

Один з таких нових напрямів аналізу БНП концентрується на ключових особливостях цих фірм з позицій створення, зберігання та передачі знань. Цей підхід відомий як "заснована на знаннях теорія БНП" (англ. Knowledge-based MNEs theory). Піонерами цього напрямку стали Брюс Когут та Удо Зандер. Вони розвинули концепцію, яка пояснює причини розвитку міжнародного бізнесу фірм через існування "мовчазних" або "прихованих" знань, які інтегровані в організаційні структури та специфічний контент фірми.

Основна ідея цієї теорії полягає в тому, що володіння унікальними знаннями, здатність їх виробляти та передавати є головною рисою БНП та ключовою конкурентною перевагою над національними фірмами. Когут та Зандер описують БНП як депозитарії знань і ефективні механізми їх передачі між частинами своєї міжнародної мережі. Вони стверджують, що організаційні знання визначають місце фірми на ринку, і що потенціал фірми залежить від принципів організації, за якими побудовані відносини між людьми, всередині груп, між групами та між організаціями.

Для аналізу цих питань Когут та Зандер вводять поняття "комбінаційної здатності фірм". Це здатність фірми синтезувати та застосовувати минулі та поточні знання. Фірми з найбільш розвинутими механізмами рекомбінації знань швидше інтегрують нові знання у свою систему конкурентних переваг [34, с. 79].

Заснована на знаннях теорія БНП аргументує, що не недоліки ринкових відносин призводять до прямих іноземних інвестицій та створення дочірніх фірм, а особливості створення та передачі знань. Ринкові механізми неефективні для передачі таких знань через їх неявний характер, який потребує внутрішньо-

фірмових каналів обміну. Головний висновок теорії полягає в тому, що БНП виникають завдяки високій організаційній здатності створювати, зберігати та передавати знання через кордони.

Інший підхід до пояснення ПП та утворення БНП базується на олігополістичних ринкових структурах. Фредерік Нікербокер у своїй книзі "Олігополістична реакція та багатонаціональне підприємство" (1973) пояснив, що рішення однієї фірми інвестувати за кордоном стимулює конкуруючі фірми до аналогічних дій. К. Гед, Т. Майер та Д. Райз удосконалили цю теорію, додаючи модель стереотипної поведінки слідування за лідером, що включає олігополію, невизначеність середовища та неприйняття ризику компаніями. Е. Грехем запропонував модель конкуруючої поведінки "обмін небезпек", яка аналізує взаємні ПП олігополістів з різних країн.

Інша нова концепція БНП зосереджена на фрагментації міжнародного виробництва. Інтеграція підходів теорії міжнародної торгівлі та теорії ПП допомогла пояснити еволюцію міжнародного поділу праці, особливості руху капіталу та обміну товарами і послугами.

Фрагментація виробництва передбачає міжнародну просторову дисперсію виробництва на базі розподілу окремих функцій та завдань між фірмами та країнами. Рональд Джонс та Генрик Кежковські вперше обґрунтували цю модель у 1990 році, показавши, що загальні витрати фрагментованого виробництва нижчі за інтегроване виробництво в одному місці [3, с. 46].

Ця теорія отримала систематизацію в 2000-х роках через три напрями економічної літератури. Перший напрям, розроблений Дж. Гроссманом і Е. Россі-Гансбергом, пояснює "торгівлю за завданнями" та фрагментацію виробництва, зосереджуючи увагу на офшоринговому виробництві. Другий напрям, представлений дослідниками інституційних та організаційно-управлінських систем, такими як Г. Джереффі та Т. Стерджін, розробляє класифікацію та типологію фрагментованого міжнародного виробництва, аналізуючи структуру та

управління в глобальних ланцюжках створення вартості. Третій напрям, розвинений Р. Болдуїном та іншими, аналізує макроекономічні ефекти фрагментації міжнародного виробництва для країн-експортерів та країн-реципієнтів.

Ще один перспективний напрям аналізу БНП як мережових організацій розвинув Алан Ругман, який вивчав мережеві відносини багатонаціональних фірм та їх кооперативну поведінку у виробничих кластерах. Він розробив концепцію "флагманської фірми", яка описує стратегії розвитку мереж на основі довгострокового співробітництва та навчання з партнерами, що є оптимальним шляхом подолання обмежень на транскордонні переміщення ресурсів БНП.

Водночас з цими мікроекономічними підходами, група вчених-економістів, включаючи К. Коджіму та Т. Озава, розвивала макроекономічні теорії ПП. Методологія Коджіми базувалася на теорії міжнародного поділу праці та моделі порівняльних витрат Гекшера-Оліна, пояснюючи мотивацію ПП та їх вплив на країни-реципієнти та країни-експортери капіталу.

Теорія нової економічної географії, запропонована П. Кругманом, М. Фудзітою та Е. Венабльсом, поєднує мікро- та макроекономічні підходи, досліджуючи кластеризацію та агломерацію ПП. Вона пояснює просторову структуру економіки через взаємодію доцентрових і відцентрових сил, що впливають на розміщення фірм [36, с. 56].

Отже, нові методологічні підходи до дослідження БНП розширили розуміння сутності та характерних рис багатонаціональних підприємств, їх інтернаціоналізації та ключових компетенцій. Сучасна теорія міжнародного бізнесу інтегрує традиційні та новітні теоретичні підходи, відображаючи нові тенденції та реалії зарубіжної діяльності фірм.

1.2 Етапи розвитку багатонаціональних корпорацій

Етапи розвитку багатонаціональних корпорацій (БНК) демонструють, як ці потужні економічні гравці еволюціонували протягом історії, від простих торгових

компаній до глобальних гігантів, що впливають на економіку, політику та суспільство в цілому. Цей розвиток можна поділити на кілька ключових етапів.

Перший етап: Початковий розвиток (кінець XIX - початок XX століття)

Перші багатонаціональні корпорації з'явилися наприкінці XIX століття, коли промислові компанії почали створювати зарубіжні філіали та організовувати міжнародне виробництво.

На цьому етапі корпорації здебільшого займалися видобутком сировини та базовою обробкою. Серед перших багатонаціональних компаній були колоніальні сировинні фірми, які активно експортували ресурси з колоній до своїх метрополій. Перші спроби міжнародної експансії були мотивовані потребою в дешевій сировині та нових ринках збуту.

Перші багатонаціональні корпорації представлені в табл. 1.1.

Таблиця 1.1 – Перші багатонаціональні корпорації.

Компанія	Країна	Сектор	Рік заснування	Основна діяльність
British East India Company	Велика Британія	Торгівля	1600	Торгівля прянощами, текстилем
Standard Oil	США	Нафтова промисловість	1870	Видобуток і переробка нафти
Siemens	Німеччина	Електротехніка	1847	Виробництво електротехнічних виробів

Джерело: сформовано за [41, с. 65]

На цьому етапі компанії зосереджувались на видобутку сировини та торгівлі, що було спричинено потребою в ресурсах та ринках збуту.

Другий етап: Міжвоєнний період (1920-1940 роки)

Міжвоєнний період характеризується нестабільністю та хаосом у міжнародних економічних відносинах, що значно загальмувало інтернаціоналізацію фірм. Світові економічні кризи та політична нестабільність

призвели до скорочення міжнародної торгівлі та інвестицій. Однак, деякі корпорації продовжували розширювати свою діяльність за кордон, шукаючи нові можливості в умовах кризи.

В таблиця 1.2 представлено вплив міжвоєнного періоду на БНК.

Таблиця 1.2 – Вплив міжвоєнного періоду на БНК

Рік	Кількість БНК	Обсяг ПП (млрд \$)	Основні виклики
1920	50	20	Світова економічна криза
1930	45	18	Політична нестабільність
1940	40	15	Зниження міжнародної торгівлі

Джерело: сформовано за [41, с. 66]

Міжвоєнний період був складним для БНК через політичну та економічну нестабільність, що обмежувало їхній розвиток.

Третій етап: Післявоєнний бум (1945-1960-ті роки)

Після Другої світової війни багатонаціональні корпорації відновили свою міжнародну експансію з новою силою. В цей період економічне зростання, відбудова зруйнованих економік та зростання світової торгівлі сприяли бурхливому розвитку багатонаціональних компаній. Корпорації почали інвестувати в промислові підприємства за кордоном, створюючи нові робочі місця та сприяючи технологічному розвитку країн-реципієнтів.

Кількість відновлених БНК після Другої світової війни представлено в табл.

1.3.

Таблиця 1.3 – Відновлення БНК після Другої світової війни.

Рік	Кількість БНК	Обсяг ПП (млрд \$)	Зростання ВВП (%)
1945	60	25	4,0
1955	100	40	5,5
1960	150	60	6,0

Джерело: сформовано за [41, с. 67]

Післявоєнний бум сприяв відновленню та стрімкому зростанню БНК, що інвестували у виробничі потужності та сприяли економічному розвитку країн-реципієнтів.

Четвертий етап: Формування теорій БНК (1960-1970-ті роки)

У 1960-1970-х роках почали формуватися перші теорії, що пояснюють діяльність багатонаціональних корпорацій. Серед них варто виділити роботи Джона Даннінга, який розробив еклектичну парадигму, та дослідження Стівена Гаймера.

Зазначені теорії заклали основи для подальшого вивчення БНК, зокрема їх мотивації, стратегії та впливу на економіку країн. Розвинулася концепція інтерналізації, яка пояснювала, чому компанії створюють власні виробничі підрозділи за кордоном замість використання ринкових механізмів.

Основні теорії БНК представлено в табл. 1.4.

Таблиця 1.4 – Основні теорії БНК.

Теорія	Автор	Основні положення
Теорія інтерналізації	Стівен Гаймер	Компанії створюють власні підрозділи за кордоном
Еклектична парадигма	Джон Даннінг	Власницькі, розміщувальні та інтерналізаційні переваги
Теорія монополістичних переваг	Чарльз Кіндлбергер	Фірми мають певні переваги над місцевими компаніями

Джерело: сформовано за [37, с. 47]

У цей період формувалися фундаментальні теорії, які пояснювали мотивацію та стратегії БНК, що стало основою для подальших досліджень.

П'ятий етап: Глобалізація (1980-1990-ті роки). Період глобалізації наприкінці XX століття ознаменувався стрімким зростанням кількості багатонаціональних корпорацій та їх впливу на світову економіку.

Вільна торгівля, зниження бар'єрів для інвестицій та розвиток технологій, зокрема інформаційних і комунікаційних, сприяли цьому процесу. Корпорації почали активно переміщувати виробничі потужності в країни з дешевшою робочою

силою, що призвело до створення глобальних виробничих мереж та ланцюжків постачання.

Етапи глобалізації БНК представлено в таблиці 1.5.

Глобалізація значно розширила можливості БНК, сприяючи створенню глобальних виробничих мереж та ланцюжків постачання.

Шостий етап: Сучасний період (2000-ті роки - сьогодні)

Сучасний період характеризується ще більшою інтеграцією світової економіки та збільшенням ролі БНК у глобальному масштабі.

Таблиця 1.5 – Глобалізація БНК

Рік	Кількість БНК	Обсяг ПП (млрд \$)	Зростання глобальної торгівлі (%)
1980	200	80	7,0
1990	400	150	8,5
2000	800	300	10,0

Джерело: сформовано за [35, с. 34]

В цей час виникають нові виклики та можливості, пов'язані з технологічними інноваціями, цифровізацією, екологічною відповідальністю та соціальними питаннями. Сучасні БНК, такі як Google, Apple та Amazon, стали не тільки економічними, але й культурними та соціальними гігантами, які формують майбутнє глобальної економіки.

Сучасні БНК представлені в табл. 1.6.

Таблиця 1.6 – Сучасні БНК.

Компанія	Країна	Сектор	Річний дохід (млрд \$)	Чисельність працівників
Google	США	Технології	182	139,995
Apple	США	Технології	274	147,000
Amazon	США	Електронна комерція	386	1,298,000
Tesla	США	Автомобілебудування	31,5	70,757
Samsung	Південна Корея	Електроніка	200	287,439

Джерело: сформовано за [37, с. 47]

Сучасні БНК стали не лише економічними, але й соціальними та культурними гігантами. Вони активно впроваджують інновації, дбають про екологію та соціальну відповідальність, що формує майбутнє глобальної економіки.

Багатонаціональні корпорації (БНК) пройшли значний шлях еволюції, від простих торгових компаній до глобальних гігантів. Їх розвиток можна поділити на кілька етапів, кожен з яких приніс нові виклики та можливості. Від початкових спроб міжнародної експансії до сучасних глобальних гігантів, БНК продовжують грати центральну роль у світовій економіці, впливаючи на розвиток країн, регіонів та глобального ринку в цілому.

1.3 Вплив багатонаціональних корпорацій на глобальні економічні кризи та перспективи розвитку багатонаціональних корпорацій в глобальній економіці

Багатонаціональні корпорації (БНК) є невід'ємною складовою сучасної глобальної економіки. Їхня роль у світовій економіці постійно зростає, оскільки вони мають значний вплив на різні аспекти економічної діяльності. БНК не лише сприяють економічному розвитку через інвестиції, створення робочих місць та впровадження новітніх технологій, але й мають глибокий вплив на міжнародні фінансові ринки, торгівлю та державні бюджети. Їх діяльність може значною мірою впливати на глобальні економічні кризи, посилюючи або пом'якшуючи їх наслідки.

Протягом історії, БНК демонстрували здатність швидко адаптуватися до змін у світовій економіці та реагувати на різні виклики, включаючи економічні кризи. Наприклад, фінансова криза 2008 року показала, як великі фінансові корпорації, такі як Lehman Brothers і AIG, можуть стати епіцентром глобальних економічних потрясінь, що призводить до глибоких рецесій та впливає на економіки багатьох країн. Крім того, під час пандемії COVID-19 БНК, такі як Apple і Toyota, зіткнулися

з проблемами у виробничих ланцюгах постачання, що призвело до дефіциту товарів та компонентів на глобальному рівні.

Вплив БНК на економічні кризи також включає їхній вплив на зайнятість. БНК є одними з найбільших роботодавців у багатьох країнах, і під час економічних криз вони часто змушені скорочувати робочі місця для зниження витрат. Це може призвести до значного зростання безробіття та соціально-економічних проблем. Діяльність БНК також впливає на державні бюджети через сплату податків і зборів. Під час криз зменшення прибутків БНК призводить до зниження податкових надходжень, що ускладнює фінансування державних програм і заходів.

Багатонаціональні корпорації (БНК) відіграють значну роль у глобальній економіці, і їх вплив на економічні кризи є суттєвим. БНК можуть як посилювати, так і пом'якшувати глобальні економічні кризи через свої дії та стратегії. Розглянемо вплив БНК на глобальні економічні кризи за різними аспектами.

1. Вплив на глобальні фінансові кризи

БНК відіграють ключову роль у глобальних фінансових ринках, і їх фінансова діяльність може значно впливати на світову економіку. Наприклад, під час фінансової кризи 2008 року великі фінансові установи, такі як Lehman Brothers і AIG, сприяли розповсюдженню кризи по всьому світу. Їхній крах спричинив ланцюгову реакцію, яка призвела до глобальної рецесії.

2. Вплив на торгівлю та виробничі ланцюги

Під час економічних криз БНК можуть швидко адаптувати свої виробничі та торгові стратегії, що впливає на глобальні виробничі ланцюги. Наприклад, під час пандемії COVID-19 багатонаціональні корпорації, такі як Apple і Toyota, зіткнулися з перериванням постачання через зупинку виробництва в різних країнах. Це призвело до глобального дефіциту компонентів і товарів.

3. Вплив на зайнятість

БНК є великими роботодавцями в багатьох країнах, і під час економічних криз вони часто змушені скорочувати робочі місця для зменшення витрат. Це може

призвести до значних соціально-економічних проблем у країнах, де вони діють. Наприклад, під час фінансової кризи 2008 року багато БНК скоротили робочі місця, що призвело до зростання безробіття.

4. Вплив на державні бюджети

БНК впливають на державні бюджети через сплату податків і зборів. Під час економічних криз зменшення прибутків БНК призводить до зниження податкових надходжень, що ускладнює фінансування державних програм і заходів [3, с. 46].

Перспективи розвитку багатонаціональних корпорацій в глобальній економіці

1. Інновації та цифровізація

Сучасні БНК активно впроваджують інновації та цифрові технології, що дозволяє їм залишатися конкурентоспроможними. Компанії, такі як Google, Amazon і Microsoft, продовжують інвестувати у штучний інтелект, хмарні технології та інші новітні розробки, що сприяє їх подальшому зростанню.

2. Екологічна відповідальність

Зростає роль екологічної відповідальності та сталого розвитку в стратегіях БНК. Корпорації, такі як Tesla і Unilever, активно працюють над зменшенням свого екологічного впливу, інвестуючи в зелені технології та сталий розвиток.

3. Глобальні ланцюги постачання

БНК продовжують розширювати свої глобальні ланцюги постачання, оптимізуючи виробництво та логістику. Це дозволяє їм знижувати витрати та підвищувати ефективність, однак також робить їх вразливими до глобальних потрясінь, таких як пандемії та геополітичні конфлікти.

4. Соціальна відповідальність

БНК все більше приділяють увагу соціальній відповідальності, включаючи питання гендерної рівності, прав працівників та підтримки місцевих громад, що допомагає їм покращувати свій імідж та зміцнювати стосунки з громадянськістю (табл. 1.7).

Таблиця 1.7 – Вплив БНК на глобальні економічні кризи.

Аспект	Вплив	Приклади
Фінансові кризи	Посилення або пом'якшення через фінансову діяльність	Крах Lehman Brothers (2008), AIG (2008)
Торгівля та виробничі ланцюги	Переривання постачання та дефіцит компонентів	Пандемія COVID-19 (2020), Apple, Toyota
Зайнятість	Скорочення робочих місць	Фінансова криза (2008), General Motors

Джерело: сформовано за [3, с. 49]

Отже, багатонаціональні корпорації (БНК) мають значний позитивний вплив на економіку України. Вони сприяють зростанню ВВП через прямі іноземні інвестиції, створюють нові робочі місця, підвищують якість продукції та послуг, а також впроваджують екологічні технології, що зменшують викиди CO₂. Однак, для досягнення максимального позитивного впливу від діяльності БНК важливо забезпечити ефективне регулювання та підтримку місцевих підприємств, щоб зменшити потенційні негативні наслідки, такі як витіснення місцевих компаній та виведення прибутків за кордон.

Висновки до розділу 1

БНК пройшли шість етапів, поступово розвиваючись і здобуваючи вплив і потужність на кожному з них. Ці етапи відображали еволюцію транснаціональних корпорацій від їх заснування до сучасних реалій глобального бізнесу.

Сьогодні БНК активно адаптується до глобальних викликів, таких як зміна клімату та цифрові технології. Багатонаціональні корпорації мають значний вплив на глобальні економічні кризи та відіграють центральну роль у сучасній глобальній економіці. Вони можуть справляти суттєвий вплив на фінансову стабільність через те, що їх діяльність тісно пов'язана з міжнародними фінансовими ринками. Багатонаціональні компанії можуть використовувати свій розмір для маневрування податковими ставками та іншими правилами, що призводить до зменшення доходів

для урядів і загального погіршення фінансової стабільності. Їхня фінансова недостатність або збитки можуть поширитися на ринки інших країн, спричинивши фінансову нестабільність. Діяльність корпорацій може як посилити, так і пом'якшити економічні потрясіння через фінансові операції, впливаючи на виробничі ланцюги, зайнятість і державні бюджети. У майбутньому БНК продовжуватиме впроваджувати інновації, зосереджуючись на захисті навколишнього середовища та соціальній відповідальності, розширюючи свої глобальні ланцюги поставок і адаптуючись до нових викликів і можливостей, що виникають у глобальному середовищі. Їхній вплив на економіку, суспільство та довкілля залишатиметься значущим, формуючи тенденції та реалії майбутнього розвитку світової економіки.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ ВПЛИВУ БАГАТОНАЦІОНАЛЬНИХ КОРПОРАЦІЙ НА ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК СВІТОВОЇ ЕКОНОМІКИ

2.1 Оцінка впливу багатонаціональних корпорацій на розвиток країн світу

Багатонаціональні корпорації (БНК) є важливими гравцями на світовій економічній арені, і їх вплив на розвиток країн світу є надзвичайно значущим. Ці корпорації, зі своїми величезними ресурсами та глобальними мережами, можуть здійснювати як позитивний, так і негативний вплив на економіку країн, де вони ведуть свою діяльність.

Однією з головних позитивних сторін впливу БНК є їхній внесок у прямі іноземні інвестиції (ПІІ). Вони є основними джерелами ПІІ, які сприяють економічному зростанню, створенню нових робочих місць і розвитку інфраструктури. Наприклад, інвестиції таких компаній, як Toyota та Siemens, сприяють розвитку промисловості та технологічного сектору в багатьох країнах, підвищуючи рівень їхньої економічної активності.

Крім того, БНК сприяють технологічному трансферу. Вони привносять передові технології та ноу-хау в країни, де ведуть бізнес, що підвищує продуктивність та інноваційний потенціал місцевих підприємств. Компанії, такі як Google і Microsoft, активно впроваджують новітні технології, що дозволяє країнам, що розвиваються, швидше інтегруватися у світову економіку та підвищувати свою конкурентоспроможність.

Ще одним важливим аспектом є підвищення стандартів якості. Присутність БНК стимулює місцеві компанії до покращення якості своїх продуктів та послуг, що підвищує загальні стандарти на ринку. Це особливо важливо для країн, що розвиваються, де споживачі отримують доступ до більш якісних товарів та послуг.

Розвиток людського капіталу також є значним внеском БНК. Вони інвестують

у навчання та розвиток своїх працівників, що підвищує рівень кваліфікації та компетенцій місцевої робочої сили. Це не тільки сприяє зростанню продуктивності, але й підвищує загальний рівень людського капіталу в країні, що є важливим фактором для довгострокового економічного розвитку.

Проте, вплив БНК не завжди є однозначно позитивним. Вони можуть створювати значну конкуренцію для місцевих підприємств, особливо малих та середніх. Великі корпорації мають значні переваги у масштабах та ресурсах, що дозволяє їм домінувати на ринку та витіснити місцеві компанії. Це може призводити до монополізації ринків, зниження рівня конкуренції та уповільнення інноваційного розвитку.

Ще одним негативним аспектом є виведення прибутків за кордон. Значна частина прибутків, отриманих БНК в країні, може виводитися за межі цієї країни, що обмежує можливості для реінвестування в місцеву економіку. Це може зменшувати економічний ефект від присутності БНК та створювати додаткові фінансові виклики для країни.

Екологічні та соціальні проблеми також можуть супроводжувати діяльність БНК. Деякі з них можуть нехтувати місцевими екологічними та соціальними стандартами, що призводить до забруднення навколишнього середовища та погіршення умов праці, що може мати довгострокові негативні наслідки для здоров'я населення та довкілля [20, с. 78].

Таким чином, вплив багатонаціональних корпорацій на розвиток країн світу є багатограним та складним. Вони можуть сприяти економічному зростанню, технологічному розвитку та підвищенню стандартів якості, але водночас створюють виклики для місцевих підприємств та можуть призводити до екологічних та соціальних проблем. Для максимізації позитивних ефектів і мінімізації негативних наслідків важливо забезпечити ефективне регулювання діяльності БНК, стимулювати розвиток місцевого бізнесу та захищати екологічні та соціальні стандарти. Аспекти впливу багатонаціональних корпорацій (БНК) на

розвиток країн світу представлено в табл. 2.1.

Таблиця 2.1 – Позитивні та негативні впливи БНК.

Аспект	Опис	Приклади корпорацій
Позитивні аспекти		
Прямі іноземні інвестиції (ПІІ)	Залучення капіталу для розвитку інфраструктури та економіки	Toyota, Siemens
Технологічний трансфер	Впровадження передових технологій та ноу-хау	Google, Microsoft
Підвищення стандартів якості	Встановлення високих стандартів продукції та послуг	Procter & Gamble, Unilever
Розвиток людського капіталу	Інвестиції у навчання та розвиток працівників	IBM, General Electric
Негативні аспекти		
Конкуренція з місцевими підприємствами	Витіснення з ринку малих та середніх підприємств	Walmart, McDonald's
Виведення прибутків за кордон	Виведення частини прибутків за межі країни	Chevron, BP
Екологічні та соціальні проблеми	Нехтування місцевими екологічними та соціальними стандартами	Shell, Coca-Cola
Залежність від зовнішніх інвесторів	Вразливість до зовнішніх економічних та політичних змін	General Electric, Ford

Джерело: сформовано за [16, с. 89]

Багатонаціональні корпорації (БНК) мають значний вплив на глобальну економіку, і їх діяльність має як позитивні, так і негативні аспекти. Серед позитивних впливів можна відзначити залучення прямих іноземних інвестицій, що сприяє розвитку інфраструктури та економіки. Наприклад, Toyota і Siemens активно інвестують у різні країни, створюючи нові робочі місця і модернізуючи інфраструктуру. Важливим є також технологічний трансфер, коли корпорації, як Google і Microsoft, впроваджують передові технології, що підвищує продуктивність праці та стимулює розвиток місцевого бізнесу. БНК також встановлюють високі стандарти якості продукції та послуг, що змушує місцевих виробників покращувати свою продукцію. Крім того, корпорації, такі як IBM і General Electric, інвестують у навчання та розвиток працівників, сприяючи підвищенню кваліфікації місцевої

робочої сили.

Проте, діяльність БНК має і негативні аспекти. Зокрема, конкуренція з місцевими підприємствами може витіснити малі та середні бізнеси з ринку, що зменшує різноманітність та монополізує ринок. Walmart і McDonald's є прикладами корпорацій, які часто звинувачують у витісненні місцевих бізнесів. Виведення прибутків за кордон, як це роблять Chevron і BP, обмежує можливості для реінвестування в місцеву економіку, що негативно впливає на державні фінанси. Крім того, деякі БНК нехтують місцевими екологічними та соціальними стандартами, що призводить до забруднення довкілля та погіршення умов праці. Shell і Coca-Cola часто критикують за такі дії. Таким чином, багатонаціональні корпорації мають складний і суперечливий вплив на глобальну економіку, і важливо враховувати як їхні переваги, так і ризики.

Вплив БНК на окремі сектори економіки представлено в табл. 2.2.

Таблиця 2.2 – Вплив БНК на окремі сектори економіки

Сектор	Вплив БНК	Приклади корпорацій
Промисловість	Створення нових виробничих потужностей та робочих місць	Toyota, General Motors
Технології та інновації	Впровадження новітніх технологій та розробок	Apple, Intel
Споживчі товари та роздрібна торгівля	Підвищення якості продукції та розширення асортименту	Walmart, Procter & Gamble
Фінансовий сектор	Забезпечення доступу до глобальних фінансових ресурсів	JPMorgan Chase, HSBC

Джерело: сформовано за [20, с. 78]

Багатонаціональні корпорації (БНК) мають значний вплив на різні сектори економіки, кожен з яких відчуває цей вплив по-різному. У промисловості БНК, такі як Toyota і General Motors, сприяють створенню нових виробничих потужностей і робочих місць, що сприяє економічному зростанню та розвитку інфраструктури. У сфері технологій та інновацій корпорації, такі як Apple і Intel, впроваджують новітні розробки, підвищуючи продуктивність і конкурентоспроможність на глобальному

рівні. Споживчі товари та роздрібна торгівля також відчують позитивний вплив від діяльності БНК: Walmart і Procter & Gamble підвищують якість продукції та розширюють асортимент, що покращує споживчий вибір і задоволеність клієнтів. У фінансовому секторі БНК, такі як JPMorgan Chase і HSBC, забезпечують доступ до глобальних фінансових ресурсів, що сприяє фінансовій стабільності та підтримує інвестиції в різних регіонах. Таким чином, вплив БНК на економіку є різнобічним і сприяє розвитку різних секторів, хоча й створює певні виклики, які потребують уважного управління та регулювання.

Економічні показники представлено в табл. 2.3.

Таблиця 2.3 – Економічні показники, що змінюються під впливом БНК

Показник	Позитивний вплив	Негативний вплив
ВВП	Зростання за рахунок інвестицій та збільшення виробництва	Зниження через виведення прибутків
Рівень зайнятості	Створення нових робочих місць	Витіснення місцевих компаній та втрата робочих місць
Якість продукції та послуг	Підвищення стандартів якості	Потенційна стандартизація, що не відповідає місцевим потребам
Екологічний стан	Впровадження екологічно чистих технологій	Забруднення довкілля та нехтування місцевими екологічними нормами

Джерело: сформовано за [7, с. 124]

Багатонаціональні корпорації (БНК) впливають на різні економічні показники як позитивно, так і негативно. Валовий внутрішній продукт (ВВП) зростає завдяки інвестиціям та збільшенню виробництва, що стимулює економічне зростання. Однак, виведення прибутків за кордон може призвести до зниження ВВП у довгостроковій перспективі.

Рівень зайнятості також зазнає двоякого впливу. З одного боку, БНК створюють нові робочі місця, що покращує зайнятість. З іншого боку, конкуренція з місцевими компаніями може призвести до їх витіснення з ринку та втрати робочих місць.

Щодо якості продукції та послуг, БНК підвищують стандарти якості, що позитивно впливає на споживачів. Проте, стандартизація продукції може не відповідати специфічним місцевим потребам, що створює певні труднощі.

Екологічний стан під впливом БНК може покращуватися завдяки впровадженню екологічно чистих технологій. Але, одночасно, деякі корпорації можуть нехтувати місцевими екологічними нормами, що призводить до забруднення довкілля.

Таким чином, діяльність БНК має як позитивні, так і негативні наслідки для економіки, що вимагає збалансованого підходу до регулювання їхньої діяльності та врахування специфічних умов кожної країни.

2.2 Аналіз впливу багатонаціональних корпорацій на розвиток країн світу

Багатонаціональні корпорації (БНК) відіграють ключову роль у сучасній глобальній економіці. Вони є потужними економічними гравцями, що впливають на розвиток країн через інвестиції, створення робочих місць, впровадження новітніх технологій та встановлення високих стандартів якості продукції та послуг. Багатонаціональні корпорації (БНК) відіграють значну роль у глобальній економіці, і їх вплив на розвиток країн світу можна оцінити за різними економічними показниками. Розглянемо вплив БНК на розвиток країн за допомогою кількісних даних та їх аналізу.

Таблиця 2.4 – Вплив БНК на ВВП за 2021 рік

Країна	ППІ (млрд \$)	ВВП (млрд \$)	Частка ППІ у ВВП (%)	Зростання ВВП (%)
США	275	21,400	1,28	2,3
Китай	136	14,342	0,95	6,1
Німеччина	54	3,847	1,4	0,6
Індія	49	2,875	1,7	4,8
Бразилія	69	2,055	3,4	1,1

Джерело: сформовано за [11, с. 59]

Інвестиції БНК (ПП) позитивно впливають на зростання ВВП країн. У США, де обсяг ПП становить 275 млрд \$, ВВП зріс на 2,3%. В Індії частка ПП у ВВП є найвищою серед розглянутих країн (1,7%), що сприяє значному зростанню ВВП на 4,8%. У Бразилії частка ПП у ВВП становить 3,4%, що є найвищим показником серед розглянутих країн, але зростання ВВП складає лише 1.1%, що може вказувати на інші економічні проблеми.

В таблиці 2.5 представлено вплив БНК на рівень зайнятості.

Таблиця 2.5 – Вплив БНК на рівень зайнятості 2021 рік.

Країна	Нові робочі місця (тис.)	Рівень безробіття (%)	Зміна рівня безробіття (%)
США	1,200	3,5	-0,3
Китай	800	3,6	-0,2
Німеччина	300	3,1	-0,1
Індія	500	6,1	-0,4
Бразилія	400	11,9	-0,2

Джерело: сформовано за [32, с. 99]

БНК створюють значну кількість нових робочих місць, що сприяє зниженню рівня безробіття. У США БНК створили 1,200 тис. нових робочих місць, що допомогло знизити рівень безробіття на 0.3%.

В Індії було створено 500 тис. робочих місць, що сприяло зниженню безробіття на 0,4%.

Проте в Бразилії, незважаючи на створення 400 тис. робочих місць, рівень безробіття залишається високим (11,9%), що вказує на структурні проблеми ринку праці.

В таблиці 2.6 представлено вплив БНК на якість продукції та послуг.

БНК сприяють підвищенню якості продукції та послуг. У Німеччині індекс якості продукції становить 9.2, що є найвищим серед розглянутих країн, а кількість сертифікатів ISO зросла на 4.0%.

Таблиця 2.6 – Вплив БНК на якість продукції та послуг 2021 рік

Країна	Індекс якості продукції (макс. 10)	Кількість сертифікатів ISO (тис.)	Зростання кількості сертифікатів (%)
США	8,9	300	5,2
Китай	7,8	450	7,3
Німеччина	9,2	280	4,0
Індія	6,5	150	8,1
Бразилія	7,1	100	3,5

Джерело: сформовано за [23, с. 100]

У Китаї кількість сертифікатів ISO зростає на 7.3%, що свідчить про значні зусилля БНК у підвищенні стандартів якості.

Показники впливу БНК на екологічний стан представлено в табл. 2.7.

Таблиця 2.7 – Вплив БНК на екологічний стан за 2021 рік

Країна	Викиди CO ₂ (млн тонн)	Зниження викидів CO ₂ (%)	Впровадження екологічних технологій (%)
США	5,000	-2,0	15
Китай	10,000	-1,0	10
Німеччина	750	-3,0	20
Індія	2,500	-1,5	12
Бразилія	1,000	-0,5	8

Джерело: сформовано за [29, с. 68]

БНК відіграють важливу роль у впровадженні екологічно чистих технологій, що сприяє зниженню викидів CO₂. У Німеччині зниження викидів CO₂ становить 3.0%, а впровадження екологічних технологій – 20%, що є найвищим серед розглянутих країн. У США викиди CO₂ знизилися на 2.0%, а 15% корпорацій впровадили екологічні технології. Однак у Бразилії зниження викидів CO₂ є найнижчим – 0.5%, що свідчить про необхідність посилення екологічних ініціатив.

Отже, багатонаціональні корпорації мають значний вплив на розвиток країн світу. Вони сприяють зростанню ВВП, створюють нові робочі місця, підвищують якість продукції та послуг, а також впроваджують екологічно чисті технології.

Однак, діяльність БНК також може мати негативні наслідки, такі як виведення прибутків за кордон та витіснення місцевих компаній. Важливо враховувати як позитивні, так і негативні аспекти діяльності БНК для забезпечення сталого економічного розвитку.

2.3. Аналіз діяльності багатонаціональних корпорацій в Україні

Україна, як країна з розвиненим промисловим потенціалом та вигідним географічним розташуванням, привертає увагу багатонаціональних корпорацій (БНК), які відіграють значну роль у її економіці. Вони сприяють залученню інвестицій, створенню робочих місць, впровадженню передових технологій та підвищенню якості продукції та послуг. Розглянемо основних гравців серед БНК в Україні та їхній вплив на різні економічні показники.

Багатонаціональні корпорації відіграють важливу роль в економіці України, залучаючи інвестиції, створюючи робочі місця та впроваджуючи передові технології. Серед основних гравців, що значно впливають на різні сектори економіки країни, можна виділити такі компанії, як Nestlé, Coca-Cola HBC Ukraine, Philip Morris International, ArcelorMittal та McDonald's.

Nestlé, як один з провідних представників харчової промисловості, активно інвестує в модернізацію виробництва та розвиток місцевих постачальників в Україні. Завдяки цим інвестиціям створюються нові робочі місця, а стандарти якості продукції постійно підвищуються. Компанія впроваджує сучасні технології виробництва, що дозволяє підвищити ефективність та продуктивність, а також забезпечити високу якість кінцевих продуктів. Це, у свою чергу, сприяє зміцненню позицій України на світовому ринку харчових продуктів.

Coca-Cola HBC Ukraine, що діє в секторі напоїв, здійснює значні інвестиції в інфраструктуру та маркетинг. Це підвищує споживчий попит і створює нові робочі місця, що є важливим фактором для економічного розвитку. Компанія активно

підтримує місцеві ініціативи та проекти, спрямовані на покращення інфраструктури та підвищення якості життя населення. Водночас, Coca-Cola HBC Ukraine впроваджує новітні технології у виробництві напоїв, що дозволяє підвищити якість та безпечність продукції.

Philip Morris International, представляючи тютюнову промисловість, робить значний внесок у державний бюджет через сплату податків. Компанія також інвестує в модернізацію виробництва, що сприяє підвищенню ефективності та якості продукції. Крім того, Philip Morris активно впроваджує заходи з корпоративної соціальної відповідальності, спрямовані на покращення умов праці, підтримку місцевих громад та захист навколишнього середовища. Ці ініціативи підвищують репутацію компанії та зміцнюють її позиції на українському ринку.

ArcelorMittal, один з найбільших інвесторів у важку промисловість України, відіграє ключову роль у розвитку інфраструктури, створенні робочих місць та сприяє експорту продукції. Компанія інвестує в модернізацію заводів та розвиток нових виробничих потужностей, що підвищує конкурентоспроможність української металургії на світовому ринку. Крім того, ArcelorMittal активно займається соціальними проектами, спрямованими на покращення умов життя працівників та місцевих громад.

McDonald's, що діє у сфері ресторанного бізнесу, підвищує стандарти обслуговування та якості продукції в Україні. Компанія створює нові робочі місця та інвестує у навчання працівників, що підвищує їх кваліфікацію та конкурентоспроможність на ринку праці. McDonald's також впроваджує передові технології та методи управління, що дозволяє забезпечити високу якість обслуговування клієнтів та створювати позитивний імідж компанії [33, с. 124].

Отже, багатонаціональні корпорації, такі як Nestlé, Coca-Cola HBC Ukraine, Philip Morris International, ArcelorMittal та McDonald's, мають значний позитивний вплив на економіку України. Вони сприяють зростанню ВВП, створюють нові робочі місця, підвищують якість продукції та послуг, а також впроваджують

сучасні технології. Водночас, важливо забезпечити ефективне регулювання їхньої діяльності для максимізації позитивних ефектів та мінімізації можливих негативних наслідків, таких як виведення прибутків за кордон та витіснення місцевих підприємств.

Вплив БНК на ВВП України представлено в табл. 2.8.

Таблиця 2.8 – Вплив БНК на ВВП України

Рік	ППІ (млрд \$)	ВВП (млрд \$)	Частка ППІ у ВВП (%)	Зростання ВВП (%)
2017	1,8	112,2	1,6	2,5
2018	2,3	130,8	1,8	3,3
2019	2,8	153,9	1,8	3,2
2020	2,2	155,6	1,4	-4,0
2021	3,1	195,3	1,6	3,4

Джерело: [36, с. 56]

БНК сприяють зростанню ВВП України через прямі іноземні інвестиції. Наприклад, у 2018 році ППІ становили 2,3 млрд \$, що склало 1,8% ВВП, і сприяли зростанню ВВП на 3,3%. У 2021 році ППІ зросли до 3,1 млрд \$, що також сприяло зростанню ВВП на 3,4%.

Наочно зобразимо на рис. 2.1 динаміка БНК, що впливають на зростання ВВП України за 2017-2021 рр.

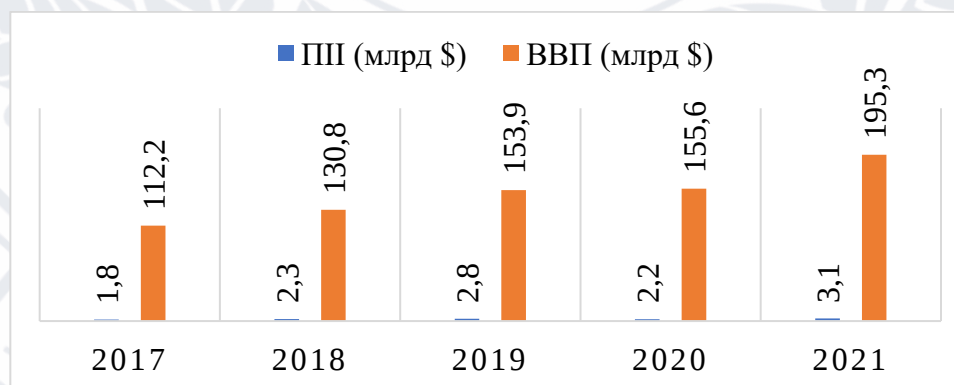

Рисунок 2.1 – Динаміка БНК, що впливають на зростання ВВП України за 2017-2021 рр.

Джерело: [36, с. 56]

В таблиці 2.9 представлено вплив БНК на рівень зайнятості в Україні.

Таблиця 2.9 – Вплив БНК на рівень зайнятості в Україні.

Рік	Нові робочі місця (тис.)	Рівень безробіття (%)	Зміна рівня безробіття (%)
2017	40	9,5	-0,2
2018	45	9,2	-0,3
2019	50	8,9	-0,3
2020	30	9,5	+0,6
2021	55	9,2	-0,3

Джерело: сформовано за [33, с. 124]

БНК відіграють важливу роль у створенні робочих місць в Україні. У 2018 році було створено 45 тис. нових робочих місць, що сприяло зниженню рівня безробіття на 0,3%. У 2021 році БНК створили 55 тис. нових робочих місць, що також сприяло зниженню рівня безробіття на 0,3%.

Наочно зобразимо на рис. 2.2 динаміка впливу БНК на рівень зайнятості в Україні.

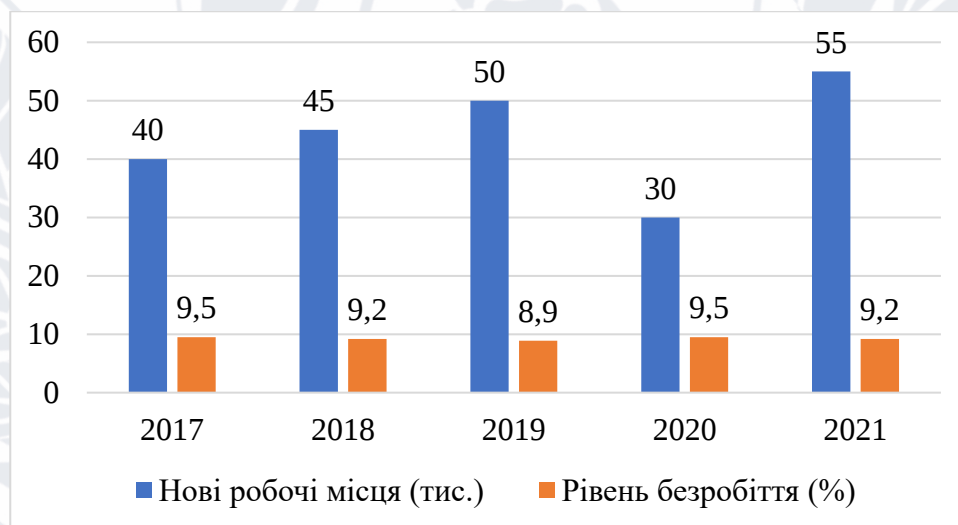

Рисунок 2.2 – Динаміка БНК, що впливають на рівень зайнятості в Україні

Джерело: сформовано за [33, с. 124]

Вплив БНК на якість продукції та послуг в Україні представлено в таблиці 2.10.

Таблиця 2.10 – Вплив БНК на якість продукції та послуг в Україні

Рік	Індекс якості продукції (макс. 10)	Кількість сертифікатів ISO (тис.)	Зростання кількості сертифікатів (%)
2017	7,2	25	4,0
2018	7,5	27	8,0
2019	7,7	29	7,4
2020	7,8	30	3,4
2021	8,0	32	6,7

Джерело: сформовано за [39, с. 78]

БНК сприяють підвищенню якості продукції та послуг в Україні. Індекс якості продукції зріс з 7,2 у 2017 році до 8,0 у 2021 році. Кількість сертифікатів ISO також зросла з 25 тис. до 32 тис., що свідчить про покращення стандартів якості.

Наочно зобразимо на рис. 2.3 динаміка вплив БНК на якість продукції та послуг в Україні.

В таблиці 2.11 представлено вплив БНК на екологічний стан в Україні.

Таблиця 2.11 – Вплив БНК на екологічний стан в Україні.

Рік	Викиди CO ₂ (млн тонн)	Зниження викидів CO ₂ (%)	Впровадження екологічних технологій (%)
2017	250	-1,0	10
2018	240	-1,2	12
2019	230	-1,3	14
2020	220	-1,5	15
2021	210	-1,8	17

Джерело: сформовано за [34, с. 80]

БНК відіграють важливу роль у зниженні викидів CO₂ та впровадженні екологічних технологій в Україні. Викиди CO₂ зменшилися з 250 млн тонн у 2017 році до 210 млн тонн у 2021 році. Впровадження екологічних технологій зросло з 10% до 17%. Наочно зобразимо на рис. 2.3 динаміка впливу БНК на екологічний стан в Україні.

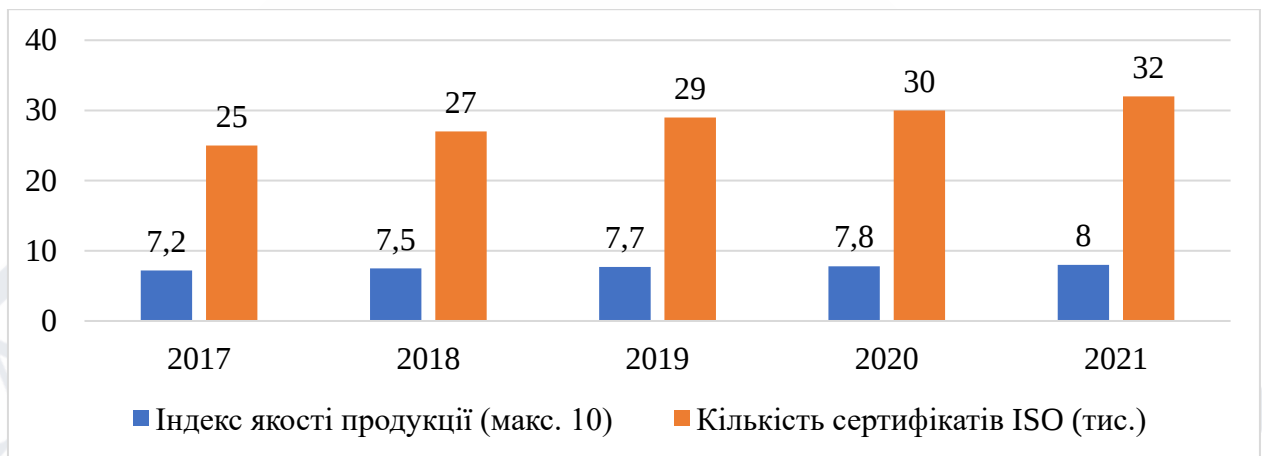

Рисунок 2.3 – Динаміка БНК, що впливають на екологічний стан в Україні
Джерело: сформовано за [34, с. 80]

Таким чином, з'являється висновок, що багатонаціональні корпорації значно впливають на економіку України, сприяючи зростанню ВВП, створенню нових робочих місць, підвищенню якості продукції та послуг, а також покращенню екологічного стану. Однак, для максимального використання їхнього позитивного впливу необхідно забезпечити ефективне регулювання та підтримку місцевих підприємств, щоб зменшити потенційні негативні наслідки їхньої діяльності.

Висновки до розділу 2

Загалом, вплив багатонаціональних корпорацій на розвиток країн є складною темою, і варто розглядати його з урахуванням різноманітних аспектів. Важливо забезпечити ефективне регулювання та контроль за діяльністю корпорацій, щоб максимізувати їх позитивний вплив та зменшити негативні наслідки.

Діяльність багатонаціональних корпорацій в Україні має значний вплив на економіку та інші аспекти суспільного життя. Багатонаціональні корпорації часто вносять інвестиції у високотехнологічні галузі, інфраструктуру та інші сектори економіки України. Це сприяє стимулюванню економічного зростання та залученню зарубіжних технологій. Вони також створюють значну кількість

робочих місць, що сприяє зменшенню безробіття та покращенню соціально-економічних показників регіонів, де розміщуються їхні підрозділи. Корпорації сприяють розвитку експорту, що є важливим для збалансованого зовнішньоекономічного позиціонування України. Важливим аспектом є вплив на стандарти праці та умови праці, де корпорації можуть впроваджувати міжнародні норми та стандарти, що часто перевищують місцеві вимоги. Важливе питання — дотримання корпораціями стандартів екологічної безпеки та вплив на середовище, що може бути як позитивним, так і негативним аспектом їхньої діяльності.

РОЗДІЛ 3

ВПЛИВ БАГАТОНАЦІОНАЛЬНИХ КОРПОРАЦІЙ НА ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК КРАЇН

3.1 Наслідки впливу багатонаціональних корпорацій на світову економіку

Вплив багатонаціональних корпорацій (БНК) на світову економіку є значним і багатогранним. Основні наслідки їх впливу можна розділити на позитивні та негативні аспекти.

Позитивні наслідки:

1. БНК сприяють економічному зростанню як у своїх країнах походження, так і в країнах, де вони здійснюють свою діяльність, створюючи нові робочі місця та залучаючи інвестиції.
2. БНК часто приносять нові технології та інновації в країни, де вони працюють, сприяючи підвищенню продуктивності та конкурентоспроможності місцевих компаній.
3. БНК сприяють глобалізації, роблячи світовий ринок більш взаємозалежним та інтегрованим, що дозволяє знижувати витрати виробництва та розширювати асортимент товарів та послуг для споживачів.
4. Інвестиції БНК в місцеву інфраструктуру, таку як дороги, порти та комунікаційні системи, можуть значно поліпшити економічну ситуацію в країні.
5. БНК часто надають своїм працівникам доступ до передових програм навчання та професійного розвитку.

Негативні наслідки:

1. Великі БНК можуть витіснити місцеві компанії, створюючи монопольні умови на ринку, що може негативно впливати на конкуренцію та інновації.
2. Діяльність БНК може призводити до зростання економічної нерівності як на міжнародному, так і на національному рівнях.

3. Країни, що розвиваються, можуть стати занадто залежними від інвестицій БНК, що робить їх вразливими до змін у світовій економіці та політиці.

4. Деякі БНК можуть нехтувати екологічними стандартами в країнах з низьким рівнем регулювання, що призводить до забруднення довкілля та виснаження природних ресурсів.

5. БНК можуть чинити значний вплив на політику країн, використовуючи свої фінансові ресурси для лобіювання своїх інтересів.

Проаналізуємо декілька прикладів:

1. Apple має значний вплив на технологічний сектор, інвестиції в наукові дослідження та розробки, але також питання робочих умов на заводах-постачальниках.

2. Coca-Cola постійне розширення ринків збуту по всьому світу, але також критика щодо використання водних ресурсів у країнах, що розвиваються.

3. Toyota постійно надає інвестиції в місцеві заводи та розвиток автомобільної інфраструктури, але також виклики, пов'язані з конкуренцією для місцевих виробників автомобілів.

Вплив БНК на світову економіку є складним і вимагає збалансованого підходу для максимізації позитивних ефектів і мінімізації негативних наслідків.

Таблиця 3.1, яка демонструє вплив деяких найбільших багатонаціональних корпорацій на світову економіку в різних аспектах.

Таблиця 3.1 – Вплив найбільших багатонаціональних корпорацій на світову економіку в різних аспектах.

Корпорація	Сфера діяльності	Країна походження	Річний дохід, млрд дол.	Кількість працівників	Країни присутності	Основні позитивні ефекти	Основні негативні ефекти
1	2	3	4	5	6	7	8
Apple	Технології	США	394	154,000	100+	Інновації, трансфер технологій	Робочі умови на заводах-постачальниках

Продовження таблиці 3.1

1	2	3	4	5	6	7	8
Coca-Cola	Напої	США	38	86,200	200+	Розширення ринків, інвестиції в місцеві економіки	Використання водних ресурсів
Toyota	Автомобільна промисловість	Японія	275	360,000	170+	Інвестиції в інфраструктуру, створення робочих місць	Конкуренція для місцевих виробників
Nestlé	Харчова промисловість	Швейцарія	92	273,000	190+	Підтримка місцевих фермерів, розвиток місцевої економіки	Використання природних ресурсів
Samsung	Електроніка	Південна Корея	200	287,000	80+	Інновації, створення робочих місць	Монополізація ринків, екологічні проблеми

Джерело: сформовано за [40, с. 112]

Отже, дана таблиця демонструє різні аспекти впливу БНК на світову економіку, включаючи як позитивні, так і негативні наслідки їх діяльності.

Багатонаціональні корпорації (БНК) відіграють ключову роль у сучасній світовій економіці, впливаючи на розвиток технологій, інновацій, створення робочих місць і глобалізацію ринків. Представлена таблиця ілюструє вплив деяких найбільших БНК на різні аспекти економічної діяльності та показує, як вони сприяють економічному зростанню та розвитку інфраструктури в різних країнах.

Позитивні аспекти:

1. Інновації та технології. Компанії, такі як Apple і Samsung, активно інвестують у наукові дослідження та розробки, що сприяє розвитку нових технологій і підвищенню конкурентоспроможності як на місцевому, так і на глобальному рівні.

2. Економічне зростання. БНК, такі як Toyota та Nestlé, роблять значні інвестиції в місцеві економіки, створюючи робочі місця та сприяючи розвитку

інфраструктури, що не лише підвищує добробут населення, але й стимулює подальший економічний розвиток.

3. Розширення ринків. Соса-Сола та інші глобальні бренди відкривають нові ринки, що дає споживачам доступ до ширшого асортименту товарів та послуг, яка сприяє культурному обміну та інтеграції різних регіонів світу.

Негативні аспекти:

1. Робочі умови та екологічні питання. Великі корпорації можуть стикатися з критикою щодо робочих умов на своїх заводах, як це відбувається з Apple. Крім того, діяльність таких компаній може призводити до екологічних проблем, наприклад, через використання природних ресурсів Nestlé.

2. Монополізація ринків. Домінування великих компаній на ринках може призводити до зниження конкуренції та витіснення місцевих виробників, що є викликом для економік, які намагаються розвивати власний бізнес-сектор.

3. Нерівномірний розподіл доходів. Діяльність БНК може сприяти зростанню економічної нерівності, коли прибутки концентруються в руках невеликої групи осіб або компаній, залишаючи значну частину населення з меншими можливостями для економічного зростання.

БНК є потужними гравцями на світовій арені, і їх вплив може бути як благотворним, так і проблемним. Для максимізації позитивних ефектів і мінімізації негативних наслідків необхідна тісна співпраця між урядами, корпораціями та громадянським суспільством. Регулювання діяльності БНК, забезпечення прозорих і справедливих умов праці, а також захист навколишнього середовища є ключовими елементами для сталого економічного розвитку в епоху глобалізації.

3.2 Вплив багатонаціональних корпорацій на конкурентоспроможність економіки України

Багатонаціональні корпорації (БНК) відіграють важливу роль в економіці України, маючи як позитивні, так і негативні аспекти свого впливу. Їхня діяльність охоплює широкий спектр економічних, соціальних та екологічних факторів, які варто розглянути більш детально.

Позитивні аспекти:

1. Інвестиції та створення робочих місць

БНК залучають значні обсяги іноземних інвестицій в українську економіку, що сприяє її зростанню та стабільності. Наприклад, компанії, такі як Nestlé та ArcelorMittal, активно інвестують у розвиток своїх виробничих потужностей та модернізацію інфраструктури. Це не тільки підвищує рівень зайнятості, створюючи нові робочі місця, але й сприяє підвищенню добробуту населення. Висококваліфіковані робочі місця, які створюють БНК, також сприяють підвищенню рівня освіти та професійних навичок місцевих працівників.

2. Технологічний розвиток та інновації

Входження БНК на український ринок часто супроводжується впровадженням передових технологій та інновацій. Наприклад, Philip Morris International інвестує в новітні технології виробництва, що підвищує продуктивність праці та конкурентоспроможність місцевих підприємств. Такі інновації сприяють загальному технологічному розвитку країни, роблячи її економіку більш ефективною та сучасною.

3. Підвищення стандартів якості

БНК привносять високі стандарти якості продукції та послуг, що стимулює місцеві компанії до покращення своїх продуктів і послуг. Наприклад, McDonald's, з його суворими стандартами обслуговування, змушує місцеві ресторани та заклади харчування підвищувати свої стандарти. Це сприяє загальному підвищенню якості на ринку, що, в свою чергу, вигідно для споживачів.

4. Розвиток інфраструктури

Інвестиції БНК у місцеву інфраструктуру, такі як транспортні системи, логістичні центри та інші об'єкти, сприяють економічному розвитку та поліпшенню умов для ведення бізнесу. Coca-Cola HBC Ukraine, наприклад, інвестує в розвиток логістичних мереж, що покращує доступність продукції та сприяє ефективності бізнес-процесів.

Негативні аспекти

1. Конкуренція з місцевими підприємствами

Однак, великі БНК можуть витіснити з ринку місцеві малі та середні підприємства, які не здатні конкурувати з потужними транснаціональними гравцями. Це може призвести до монополізації ринків та зниження рівня конкуренції, що негативно впливає на інноваційний розвиток місцевого бізнесу.

2. Виведення прибутків за кордон

Частина прибутків, отриманих БНК в Україні, часто виводиться за кордон. Це обмежує можливості для реінвестування в місцеву економіку, що може уповільнити її розвиток. Наприклад, значна частина прибутків таких компаній, як Chevron або BP, може бути виведена до головних офісів за межами країни, залишаючи менше ресурсів для внутрішніх інвестицій.

3. Екологічні та соціальні проблеми

Деякі БНК можуть нехтувати місцевими екологічними та соціальними стандартами. Це може призвести до забруднення навколишнього середовища та погіршення умов праці. Наприклад, великі промислові підприємства можуть не завжди дотримуватися екологічних норм, що призводить до негативного впливу на довкілля та здоров'я населення.

4. Залежність від зовнішніх інвесторів

Надмірна залежність від іноземних інвесторів робить економіку країни вразливою до зовнішніх економічних та політичних змін. Зміни в глобальній

економіці або політичні рішення в країнах походження БНК можуть мати значний вплив на економічну стабільність України.

Отже, багатонаціональні корпорації мають значний вплив на економіку України, сприяючи її розвитку та модернізації. Водночас, важливо враховувати як позитивні, так і негативні аспекти їхньої діяльності. Для максимального використання позитивного впливу БНК та мінімізації негативних наслідків необхідно забезпечити ефективне регулювання їхньої діяльності, підтримку місцевих підприємств та дотримання екологічних і соціальних стандартів, що дозволить створити сприятливі умови для сталого економічного розвитку країни.

Позитивні та негативні аспекти впливу багатонаціональних корпорацій на конкурентоспроможність економіки України представлено в табл. 3.2.

Таблиця 3.2 – Позитивні та негативні аспекти впливу багатонаціональних корпорацій на конкурентоспроможність економіки України

Позитивні аспекти	Опис	Приклади корпорацій
Інвестиції та створення робочих місць	БНК залучають іноземні інвестиції та створюють робочі місця	Nestlé, Samsung
Технологічний розвиток та інновації	Впровадження передових технологій та інновацій	Siemens, Intel
Підвищення стандартів якості	Високі стандарти якості продукції та послуг	Procter & Gamble, Unilever
Розвиток інфраструктури	Інвестиції у місцеву інфраструктуру	DHL, IKEA
Негативні аспекти	Опис	Приклади корпорацій
Конкуренція з місцевими підприємствами	Витіснення з ринку малих та середніх підприємств	Walmart, McDonald's
Виведення прибутків за кордон	Виведення частини прибутків за межі країни	Chevron, BP
Екологічні та соціальні проблеми	Нехтування екологічними та соціальними стандартами	Shell, Coca-Cola
Залежність від зовнішніх інвесторів	Вразливість до зовнішніх економічних та політичних змін	General Electric, Ford

Таблиця 3.2 ілюструє як позитивні, так і негативні аспекти впливу багатонаціональних корпорацій на конкурентоспроможність економіки України.

Вона показує, як компанії можуть сприяти економічному зростанню та інноваціям, але водночас створювати виклики для місцевих підприємств та екології.

Багатонаціональні корпорації мають значний вплив на конкурентоспроможність економіки України, проявляючись як у позитивних, так і у негативних аспектах. Позитивний вплив включає залучення іноземних інвестицій та створення нових робочих місць, що сприяє економічному зростанню та підвищенню рівня зайнятості. Компанії, такі як Nestlé та Samsung, відіграють важливу роль у цьому процесі, сприяючи розвитку економіки через прямі інвестиції та створення робочих місць.

Крім того, багатонаціональні корпорації сприяють технологічному розвитку та впровадженню інновацій в Україні. Завдяки таким компаніям, як Siemens та Intel, в країну приходять передові технології, що підвищує продуктивність та конкурентоспроможність місцевих підприємств. Ці компанії також встановлюють високі стандарти якості продукції та послуг, що стимулює місцеві компанії до покращення своїх продуктів і послуг, сприяючи загальному підвищенню якості на ринку. Проте вплив багатонаціональних корпорацій не є однозначно позитивним. Вони також можуть створювати значну конкуренцію для місцевих підприємств, особливо для малих та середніх, що може призводити до їх витіснення з ринку. Такі компанії, як Walmart та McDonald's, можуть домінувати на ринку, що ускладнює виживання та розвиток місцевого бізнесу.

Крім того, значна частина прибутків, отриманих багатонаціональними корпораціями в Україні, може виводитися за кордон, обмежуючи реінвестування в місцеву економіку. Це створює певні економічні ризики, оскільки країна стає залежною від зовнішніх інвесторів і вразливою до змін у світовій економічній та політичній ситуації. Екологічні та соціальні проблеми також можуть супроводжувати діяльність багатонаціональних корпорацій. Деякі з них, як Shell та Coca-Cola, можуть нехтувати місцевими екологічними та соціальними стандартами,

що призводить до забруднення навколишнього середовища та погіршення умов праці.

Висновки до розділу 3

Вплив багатонаціональних корпорацій на світову економіку може бути значним і має як позитивні, так і негативні аспекти. Багатонаціональні корпорації можуть створювати робочі місця та здійснювати інвестиції в розвинуті та країни що розвиваються, сприяючи зростанню економіки та зменшенню безробіття. Діяльність багатонаціональних корпорацій може сприяти збільшенню обсягу міжнародної торгівлі та створенню нових можливостей для експорту та імпорту товарів та послуг. На жаль, деякі багатонаціональні корпорації можуть використовувати податкові лазівки та інші стратегії для уникання оподаткування, а також здійснювати недобросовісну конкуренцію, що може мати негативний вплив на малих підприємств та місцеву економіку.

Багатонаціональні корпорації мають двозначний вплив на конкурентоспроможність економіки України. Вони можуть сприяти економічному зростанню та інноваціям, можуть направити інвестиції та нові технології в українську економіку, що сприятиме підвищенню продуктивності та конкурентоспроможності підприємств. Корпорації вносять стандарти управління, якості та екологічної безпеки, що сприятиме покращенню умов для бізнесу та споживачів. Водночас з позитивними моментами, є ризик створення викликів для місцевих підприємств та екології. В деяких випадках, діяльність багатонаціональних корпорацій може призвести до витіснення малих та середніх місцевих підприємств, що може мати негативний вплив на місцеву економіку. Для максимізації позитивних ефектів і мінімізації негативних наслідків важливо забезпечити ефективне регулювання діяльності БНК, стимулювати розвиток місцевого бізнесу та захищати екологічні та соціальні стандарти.

ВИСНОВКИ

Розвиток теорії багатонаціональних підприємств пройшов шлях від перших концепцій до сучасних комплексних підходів, що включають аналіз ринкової влади, монополістичних переваг, циклу життя продукту, ресурсного підходу та фінансових мотивів. Ці теорії допомагають краще розуміти природу і стратегії багатонаціональних корпорацій у глобальній економіці. Таким чином, еволюція теорій багатонаціональних підприємств включає розвиток школи інтерналізації, еклектичної парадигми Даннінга та сучасних підходів до швидкої інтернаціоналізації нових фірм. Ці теорії допомагають краще розуміти природу, стратегії та вплив багатонаціональних корпорацій у глобальній економіці. нові методологічні підходи до дослідження БНП розширили розуміння сутності та характерних рис багатонаціональних підприємств, їх інтернаціоналізації та ключових компетенцій. Сучасна теорія міжнародного бізнесу інтегрує традиційні та новітні теоретичні підходи, відображаючи нові тенденції та реалії зарубіжної діяльності фірм.

Багатонаціональні корпорації (БНК) пройшли через кілька ключових етапів розвитку, від простих торгових компаній наприкінці XIX століття до сучасних глобальних гігантів. Перший етап характеризувався створенням зарубіжних філій для видобутку сировини та базової обробки. Міжвоєнний період приніс нестабільність і уповільнення інтернаціоналізації. Після Другої світової війни БНК відновили свій розвиток, сприяючи економічному зростанню і технологічному прогресу. У 1960-1970-х роках сформувалися основні теорії, що пояснюють діяльність БНК, зокрема еклектична парадигма та концепція інтерналізації. Період глобалізації наприкінці XX століття приніс бурхливий ріст і інтеграцію світової економіки, створивши глобальні виробничі мережі. Сучасний період відзначається ще більшою інтеграцією та впливом БНК на глобальну економіку, враховуючи нові виклики, такі як технологічні інновації, цифровізація та екологічна

відповідальність. Таким чином, БНК продовжують грати центральну роль у світовій економіці, впливаючи на розвиток країн і регіонів.

Багатонаціональні корпорації (БНК) відіграють критично важливу роль у глобальній економіці, впливаючи на її стабільність та розвиток. Їх діяльність може як посилювати, так і пом'якшувати глобальні економічні кризи. Під час фінансової кризи 2008 року, крах Lehman Brothers та AIG призвів до глобальної рецесії, показавши, як фінансова діяльність БНК може спричинити ланцюгову реакцію. Водночас, під час пандемії COVID-19, такі корпорації, як Apple і Toyota, зіткнулися з перериванням постачання, що призвело до дефіциту компонентів і товарів. БНК також впливають на зайнятість, створюючи робочі місця, але під час криз можуть змушені їх скорочувати, як це сталося в 2008 році. Крім того, зменшення прибутків БНК під час економічних спадів знижує податкові надходження, ускладнюючи фінансування державних програм.

Багатонаціональні корпорації (БНК) мають суттєвий вплив на глобальну економіку та розвиток країн світу. Вони сприяють економічному зростанню через прямі іноземні інвестиції, підвищують стандарти якості продукції, сприяють технологічному розвитку та розвитку людського капіталу. Проте, діяльність БНК також може призводити до витіснення місцевих підприємств, виведення прибутків за кордон та екологічних проблем. Тому важливо забезпечити ефективне регулювання діяльності БНК для максимізації їх позитивного впливу та мінімізації негативних наслідків. Збалансований підхід до управління діяльністю БНК сприятиме сталому економічному розвитку та покращенню якості життя у країнах їх присутності.

Багатонаціональні корпорації (БНК) мають значний вплив на розвиток країн світу. Вони сприяють економічному зростанню через інвестиції, створюють нові робочі місця, підвищують якість продукції та послуг, а також впроваджують екологічно чисті технології. Це позитивно відображається на ВВП, зайнятості та екологічному стані країн. Наприклад, у США та Німеччині БНК значно сприяли

зростанню економіки та зниженню безробіття. Водночас, діяльність БНК може мати й негативні наслідки, такі як виведення прибутків за кордон та витіснення місцевих компаній, що може призвести до економічних та соціальних викликів. Для забезпечення сталого економічного розвитку важливо враховувати як позитивні, так і негативні аспекти діяльності БНК та забезпечувати ефективне регулювання їхньої діяльності.

Багатонаціональні корпорації (БНК) мають значний позитивний вплив на економіку України. Вони сприяють зростанню ВВП через прямі іноземні інвестиції, створюють нові робочі місця, підвищують якість продукції та послуг, а також впроваджують екологічні технології, що зменшують викиди CO₂. Однак, для досягнення максимального позитивного впливу від діяльності БНК важливо забезпечити ефективне регулювання та підтримку місцевих підприємств, щоб зменшити потенційні негативні наслідки, такі як витіснення місцевих компаній та виведення прибутків за кордон.

Багатонаціональні корпорації (БНК) мають значний вплив на світову економіку, що проявляється як у позитивних, так і в негативних аспектах. Вони сприяють економічному зростанню, технологічним інноваціям і глобалізації, створюючи нові робочі місця та покращуючи інфраструктуру. Однак діяльність БНК також може призводити до монополізації ринків, екологічних проблем і зростання економічної нерівності. Для досягнення сталого розвитку важливо збалансувати ці впливи через ефективне регулювання, захист прав працівників і охорону довкілля.

Багатонаціональні корпорації (БНК) мають значний і багатогранний вплив на економіку України, проявляючи як позитивні, так і негативні аспекти своєї діяльності. З одного боку, БНК сприяють залученню іноземних інвестицій, створенню нових робочих місць, підвищенню стандартів якості продукції та послуг, а також впровадженню передових технологій та інновацій. Завдяки діяльності таких компаній, як Nestlé, Samsung, Siemens та McDonald's, українська економіка отримує

потужний стимул для розвитку та модернізації.

З іншого боку, присутність БНК може створювати серйозні виклики для місцевих підприємств, особливо малих та середніх. Конкуренція з потужними транснаціональними корпораціями може призводити до витіснення місцевих бізнесів з ринку, монополізації окремих секторів економіки та зниження рівня конкуренції. Крім того, значна частина прибутків, отриманих БНК в Україні, часто виводиться за кордон, що обмежує можливості для реінвестування в місцеву економіку та може уповільнювати її розвиток.

Також діяльність деяких БНК може супроводжуватися екологічними та соціальними проблемами. Нехтування місцевими екологічними та соціальними стандартами може призводити до забруднення навколишнього середовища та погіршення умов праці, що негативно впливає на здоров'я населення та екологічний стан регіонів.

Таким чином, для максимізації позитивного впливу БНК на економіку України та мінімізації негативних наслідків необхідно забезпечити ефективне регулювання їхньої діяльності, підтримувати розвиток місцевого бізнесу, а також суворо контролювати дотримання екологічних та соціальних стандартів. Це дозволить створити сприятливі умови для сталого економічного розвитку країни, підвищення добробуту населення та збереження навколишнього середовища.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андрущенко Л.В. Вплив прямих іноземних інвестицій на економічний розвиток України. *Економічний вісник університету*. 2017. (34). С. 123-128.
2. Балабанова Л.М. Вплив іноземних інвестицій на соціально-економічний розвиток України. *Економіка і держава*. 2020. (6). С. 23-28.
3. Беляєв О.О. Міжнародні корпорації в умовах глобалізації: проблеми та перспективи розвитку. Вісник Київського національного університету ім. Т. Шевченка. *Економіка*. 2019. (6). С. 45-49.
4. Бондар О.В. Інституційні чинники залучення прямих іноземних інвестицій в Україну. *Бізнес Інформ*. 2019. (2). С. 45-50.
5. Вергелес І.Я. Інвестиційна діяльність транснаціональних корпорацій в Україні. *Вісник Тернопільського національного економічного університету*. 2018. № (2). С. 87-92.
6. Гаврилюк О.І. Вплив іноземних інвестицій на соціально-економічний розвиток України. *Економічний часопис-XXI*. 2016. (157). С. 45-49.
7. Гусєва Н.С. Вплив транснаціональних корпорацій на конкурентоспроможність економіки України. *Маркетинг і менеджмент інновацій*. 2018. № 4. С. 123-128.
8. Данилюк М.В. Інвестиційна привабливість України для транснаціональних корпорацій. *Проблеми і перспективи економіки та управління*. 2017. № 1. С. 78-83.
9. Довгань Л.І. Стратегічні напрямки залучення іноземних інвестицій в Україну. *Економіка та держава*. 2020 (1). С. 31-35.
10. Євдокименко В.К. (2017). Особливості діяльності транснаціональних корпорацій в Україні. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*. № 1. С. 128-133.
11. Жук О.В. Роль транснаціональних корпорацій у розвитку світової

економіки. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. 2018. № 23. С. 58-62.

12. Зубченко В. П. Вплив прямих іноземних інвестицій на розвиток промислового сектора України. *Науковий вісник НУБіП України. Серія: Економіка, аграрний менеджмент, бізнес*. 2019. № 287. С. 94-98.

13. Іванченко О. А. Проблеми та перспективи розвитку іноземного інвестування в Україні. *Вісник Дніпропетровського університету. Серія: Економіка*. 2017. № 6. С. 67-72.

14. Карпенко Ю.В. Інституційні аспекти залучення іноземних інвестицій в економіку України. *Економічний вісник Донбасу*. 2020. № 2. С. 103-108.

15. Коваль Н.М. Транснаціональні корпорації в глобальній економіці: виклики та перспективи. *Вісник Київського національного торговельно-економічного університету*. 2019. № 5. С. 45-50.

16. Ковальчук О.О. Вплив транснаціональних корпорацій на розвиток інноваційного потенціалу України. *Економічний аналіз*. 2016. № 24. С. 89-94.

17. Костенко Т.Г. Вплив іноземних інвестицій на розвиток економіки України. *Економічний аналіз*. 2018. № 27. С. 123-127.

18. Красюк В.С. Прямі іноземні інвестиції та їх роль у розвитку економіки України. *Економіка і суспільство*. 2020. (21). С. 56-61.

19. Кучеренко М.В. Роль транснаціональних корпорацій у формуванні глобальних виробничих ланцюгів. *Вісник Одеського національного економічного університету*. 2017. № 4. С. 89-94.

20. Лебедева О.П. Економічні наслідки діяльності транснаціональних корпорацій в Україні. *Вісник Львівської комерційної академії. Серія: Економічна*. 2019. № 1. С. 77-81.

21. Мартиненко В.П. Вплив прямих іноземних інвестицій на конкурентоспроможність економіки України. *Економіка і прогнозування*. 2016. № 3. С. 112-116.

22. Назаренко Л.О. Особливості функціонування транснаціональних корпорацій у контексті глобалізації. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія: Економічні науки*. 2020. № 5. С. 145-150.
23. Олексієнко А.М. Транснаціональні корпорації та їхній вплив на розвиток національної економіки. *Вісник Криворізького національного університету. Серія: Економічна*. 2018. № 2. С. 99-103.
24. Петрова Т.В. Інвестиційна політика транснаціональних корпорацій в Україні. *Вісник Запорізького національного університету. Серія: Економічні науки*. 2017. № 3. С. 67-71.
25. Радченко О.С. Роль транснаціональних корпорацій у розвитку економіки України. *Вісник Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького. Серія: Економічні науки*. 2019. № 1. С. 56-60.
26. Сидоренко І.А. Прямі іноземні інвестиції та їх вплив на економічне зростання в Україні. *Вісник Сумського національного аграрного університету. Серія: Економіка і менеджмент*. 2018. № 4. С. 34-38.
27. Скляр В.В. Інвестиційна привабливість України для транснаціональних корпорацій. *Вісник Полтавської державної аграрної академії. Серія: Економічні науки*. 2016. № 1. С. 83-87.
28. Смирнова О.М. Вплив транснаціональних корпорацій на розвиток інноваційного потенціалу України. *Вісник Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського. Серія: Економіка*. 2017. № 2. С. 112-116.
29. Стеценко А.О. (2019). Особливості діяльності транснаціональних корпорацій в умовах глобальної економіки. *Вісник Одеського державного економічного університету. Серія: Економічні науки*. 2019. № 5. С. 67-72.
30. Ткаченко В.В. Вплив прямих іноземних інвестицій на розвиток малого та середнього бізнесу в Україні. *Вісник Харківського національного технічного університету сільського господарства імені Петра Василенка. Серія: Економічні науки*. 2018. № 4. С. 89-94.

31. Трегуб В.П. Проблеми залучення іноземних інвестицій в Україну. *Вісник Київського національного економічного університету. Серія: Економіка*. 2017. № 3. С. 45-50.
32. Устименко І.С. Вплив транснаціональних корпорацій на розвиток ринку праці в Україні. *Вісник Національного університету водного господарства та природокористування. Серія: Економіка*. 2016. № 2. С. 99-104.
33. Федоренко О.В. Стратегії транснаціональних корпорацій на ринках країн, що розвиваються. *Вісник Київського національного університету будівництва і архітектури. Серія: Економічні науки*. 2019. № 5. С. 123-127.
34. Хоменко Л.М. Транснаціональні корпорації та їхній вплив на інноваційний розвиток економіки України. *Вісник Національного технічного університету України «КПІ». Серія: Економіка*. 2020. № 4. С. 78-82.
35. Цимбалюк Ю.А. Інвестиційна політика України в контексті глобалізації. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія: Економіка*. 2018. № 6. С. 34-38.
36. Чумак О.І. (2017). Вплив транснаціональних корпорацій на розвиток зовнішньоекономічної діяльності України. *Вісник Полтавської державної аграрної академії. Серія: Економічні науки*. 2017. № 1. С. 56-60.
37. Шевченко В.В. Особливості діяльності транснаціональних корпорацій в умовах сучасної економіки. *Вісник Тернопільського національного технічного університету. Серія: Економіка*. 2019. № 3. С. 45-49.
38. Шморгун О.П. Вплив іноземних інвестицій на розвиток економіки України: теорія і практика. *Вісник Київського національного університету імені Вадима Гетьмана. Серія: Економічні науки*. 2020. № 2. С. 87-91.
39. Юрченко Т.І. Роль транснаціональних корпорацій у формуванні економічної політики держави. *Вісник Чернігівського національного технологічного університету. Серія: Економіка*. 2018. № 4. С. 78-82.
40. Яковенко А.Г. Економічні наслідки діяльності транснаціональних

корпорацій в Україні. *Вісник Луганського національного аграрного університету. Серія: Економічні науки*. 2017. № 1. С. 112-116.

41. Багатонаціональні підприємства та глобальна економіка. Монографія / За ред. О. І. Рогача. К.: «Видавництво «Центр учбової літератури», 2020. 368 с.

